

Lausunto

8.8.2022

VN/3493/2022
VN/3493/2022-TEM-36

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto koskien hallituksen esitystä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamista ja siihen liittyviä lakeja (ihmiskaupan uhrin auttaminen)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (ihmiskaupan uhrin auttaminen).

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää erittäin myönteisinä esitykseen sisältyviä hallitusohjelmakirjauksiin perustuvia muutosehdotuksia, jotka koskevat ihmiskaupan uhrin auttamisen ja rikosprosessin välisen yhteyden heikentämistä.

Lausunnossaan työ- ja elinkeinoministeriö tarkastelee ehdotusta erityisesti kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jäljempänä kotoutumislaki) mukaisten kuntakorvausten sekä työperäisen ihmiskaupan ja hyväksikäytön uhrien tuen näkökulmasta.

Kuntakorvaukset

Ehdotuksessa ei esitetä muutoksia kotoutumislakiin. Kotoutumislain 53 §:n mukaan kunnalle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat vastaanottolain 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriase-maan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta. Korvausten maksaminen edellyttää auttamisjärjestelmän asiakkuutta. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä Joutsenon vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

Auttamisjärjestelmän asiakkuus mahdollistaa nykyisellään ja sen on tarkoitus myös tulevaisuudessa mahdollistaa kotoutumislain 53 §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamisen kunnalle valtion varoista. Työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemassa hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakoikeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 84/2022) ehdotetaan lisättävän myös hyvinvointialue tahoksi, jolle voidaan jatkossa korvata ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvia kustannuksia. Tämä laajennus on tuotu esiin hallituksen esityksessä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

On syytä huomioida, että kotoutumislain mukaiset korvaukset kunnalle/hyvinvointialueelle ovat sidoksissa auttamisjärjestelmän asiakkuuteen. Kunnat/hyvinvointialueet auttavat myös sellaisia ihmiskaupan uhreja, jotka eivät ole auttamisjärjestelmän asiakkaita. Mikäli siis esimerkiksi katsotaan, että henkilöllä on ihmiskaupan uhriudesta johtuvia palvelutarpeita, mutta kunnan/hyvinvointialueen tuottamat tai järjestämät palvelut riittävät, eikä auttamisjärjestelmän asiakkuudelle ole tarvetta, kunta/hyvinvointialue ei voi saada kotoutumislain mukaisia korvauksia järjestämistään palveluista. Tämä sama raja on tarkoitus säilyttää myös kotoutumislain koko-naisuudistuksessa, jota koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022. Kokonaisuudistuksen on tarkoitus astua voimaan syksyllä 2024.

Ihmiskaupan uhrien auttamista koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän työssä on arvioitu myös uhrien palveluista maksettavien korvausten kokonaisuutta. Tässä yhteydessä on tunnistettu haasteeksi, että kuntien viranomaisilla ei aina ole tietoa kuntien mahdollisuudesta saada korvauksia valtiolta ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävistä palveluista aiheutuvista kustannuksista kotoutumislain mukaisesti. Korvausjärjestelmä koetaan monimutkaiseksi ja hankalaksi ja vaikeaksi hahmottaa. Yhtenä syynä voi olla lainsäädännön pirstaleisuus. Ihmiskaupan uhrien tuesta säädetään jatkossa vastaanottolaissa ja sosiaalihuoltolaissa, korvauksista kotoutumislain. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että tulevissa uudistuksissa olisi syytä arvioida sitä, onko auttamisjärjestelmässä olevien ihmiskaupan uhrien palveluista kunnalle / hyvinvointialueelle maksettavien korvausten looginen sijainti kotoutumislaki, vai tulisiko korvauksista säätää muussa lainsäädännössä.

Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksen luonnoksen taloudellisten vaikutusten yhteydessä on todettu, että esitys ei vaikuta hyvinvointialueille kotoutumisen edistämisestä annetun lain 53 §:n nojalla maksettavien korvausten perusteisiin. Esityksessä todetaan, että esitys voi kuitenkin edistää myös kotikunnan omaavien ohjautumista auttamisjärjestelmään ja heijastua siten maksettavien korvausten määrään. Toisaalta esityksessä on tuotu esiin, että ihmiskaupan uhrien auttamisesta maksettavien korvausten osuus kotoutumislain 6 luvun nojalla maksetuista korvauksista on hyvin pieni. Esityksessä tuodaan esiin, että vuosina 2019—2021 korvauksia maksettiin kunnille keskimäärin noin 420 000 euroa vuodessa, mikä on noin 0.33 % kaikista lain 6 luvun nojalla maksetuista korvauksista. Hallituksen esityksen mukaan esityksellä ei näin ollen arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö huomauttaa, että myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ja rikosprosessin välisen yhteyden heikentäminen voi esityksen mukaan edistää uhrien avun piiriin hakeutumista. Tällä muutoksella voi olla vaikutuksia paitsi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän työhön myös kotikunnan omaavien uhrien avun piiriin ohjautumiseen ja siten kotoutumislain mukaisten kuntakorvausten määrään. Esityksessä on esitetty arvioita, joiden mukaan 30 % järjestökentällä tunnistetuista uhreista ei hakeutunut auttamisjärjestelmään vuonna 2020. Lisäksi auttamisjärjestelmän asiakasmäärään voi esityksen mukaan vaikuttaa se, että toistaiseksi noin 13 % henkilöistä on poistettu auttamisjärjestelmästä rikosprosessiliittännäisen syyn vuoksi, mikä ei olisi jatkossa mahdollista.

Työ- ja elinkeinoministeriö huomauttaa, että mikäli auttamisjärjestelmään ottamisen kynnyksen madaltamisen arvioidaan lisäävän auttamisjärjestelmän asiakkaiden määrää, voi tällä olla vaikutuksia myös kotoutumislain mukaisten kuntakorvausten määrään. Samaan aikaan työ- ja elinkeinoministeriö pitää erittäin myönteisinä esitykseen sisältyviä hallitusohjelmakirjauksiin perustuvia muutosehdotuksia, jotka koskevat ihmiskaupan uhrin auttamisen ja rikosprosessin välisen yhteyden heikentämistä.

Sosiaalihuoltolain muutokset ja työperäisen hyväksikäytön uhrin

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tarpeellisenä myös sosiaalihuoltolain kehittämistä siten, että se tunnistaa paremmin ihmiskaupasta johtuvat tuen tarpeet. Sosiaalihuoltolain 11 pykälässä säädetään tuen tarpeista, joita varten sosiaalipalveluja on järjestettävä. Pykälän 5 kohtaa muutettaisiin esityksen mukaan niin, että siinä mainittaisiin lähisuhde- ja perheväkivallan sekä muun väkivallan ja kaltoinkohtelun lisäksi myös muu hyväksikäyttö. Esityksen perusteluissa todetaan, että säännöksessä tarkoitettu hyväksikäyttö voisi olla esimerkiksi ihmiskauppaa tai muuta sen kaltaista hyväksikäyttöä. Hyväksikäyttö voi olla luonteeltaan muun muassa seksuaalista, taloudellista, fyysistä tai psyykkistä, ja siinä voi olla kysymys esimerkiksi kontrolloinnista.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotus muun hyväksikäytön mainitsemisesta sellaisena tuen tarpeena, jota varten sosiaalipalveluja on järjestettävä, on ehdoton minimimuutos sosiaali-huoltolakiin. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö tuo esiin, että hyväksikäyttö voi olla myös työperäistä hyväksikäyttöä.

Neuvotteleva virkamies

Paula Karjalainen

Neuvotteleva virkamies

Anna Bruun

Liitteet

-

Jakelu

SM Sisäministeriö
SM MMO Maahanmuutto-osasto

Tiedoksi

VN/3493/2022-TEM-36

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: